

Medlemsblad for Skien Historielag

Stiftet 19. mai 1932

Nr. 3 - 2012

SENSOMMERTUR TIL ØSTFOLD 18. AUGUST

Kulturfylket med flest fornminner

Flere store arrangementer på Fredriksten festning på forsommeren førte til at historielaget flyttet sommerturen til august. Og nå inviterer vi til en særdeles spennende tur til **Østfold**, som med sine utallige fornminner også har verdifulle kulturminner fra senere epoker, som f.eks middelalderkirker og storgods.

Vi kommer til å bevege oss over et stort tidsrom: fra gravrøyser og helleristninger i forhistorisk tid til herregårder og festningsverk bygget i de seneste 3-400 år.

Turen starter med buss fra Skien tidlig **lørdag 18.08**, og etter fergeturen fra Horten til Moss er vi straks inne i fylket som er spekket med fornminner. Langs raet og oldtidsveien ligger gravrøyser, helleristningsfelt, skipssetninger m.m., og spredt utover i fylket ligger prektige herregårder som vitner om makt og innflytelse. Vi

besøker den flotteste av dem alle - **Hafslund herregård**, som skal være en av de vakreste herregårdene i landet. Her ved **Sarpsfossen** har det vært bosetning i mer enn 5000 år, noe gravhaugene i parkområdet bl.a. vitner om.

På vei sørover stopper vi ved **Bjørnstadskipet**, landets største helleristningsfigur.

Grensen mot den store nabo i øst har ført til at store festningsverk er blitt oppført, og en av hovedattraksjonene på turen vil bli besøket på

Fredriksten festning. Også her får vi en times omvisning med dyktig guide. Før vi drar videre har vi et godt måltid på **Kroa** ved festningen. Turen går også innom **Gamlebyen i Fredrikstad**, som er Nordens best bevarte festningsby, med empirehus og kaserner bak vollgraver og festningsverk. På **oldtidsveien** mellom Sarpsborg og Fredrikstad stanser vi ved de mest interessante stedene. Vi håper også å rekke innom **Skjeberg kirke**, en vakker steinkirke fra middelalderen, **Opstadfeltet**, et av de største gravfelt i landet og **Skjeltorp-graven**, et av landets mest betydningsfulle fornminner, er begge interessante steder vi gjerne skulle besøke, men det er tiden som vil avgjøre dette. Vi regner med å returnere Skien på kveldstid etter å ha krysset Oslofjorden nok en gang.

Turen vil komme på **kr.750,- pr.pers.** som inkluderer alle innganger, omvisninger, måltid, ferge og busstransport. Prisen er beregnet på 30 personer. Vi tar forbehold om eventuelle forandringer i programmet.

Påmeldingen snarest og senest innen 15.07.
til Thor W.Gundersen
mob.91685316 - 35 52 27 84 eller
Ingrid Sørbo mob. 97737970 - 35 53 87 98.

Leder har ordet

Vi skriver juni, det er tid for utarbeid i hag-er og på hytter. Historiearbeidet blir for mange lagt litt til side i en periode. Men et nytt nummer av Brynet må ut!

Den 19. mai var det 80 år siden Skien Historielag ble stiftet, og dette fortjener en liten markering, synes vi. Planen var, som jeg nevnte på siste medlemsmøte, å avholde festen den 23. mai. Men det har vært uvanlig mange skjær i sjøen, og vi har nå besluttet å ha festen den 18. september på Villa Fløyen, med foredrag og deretter middag. Vi håper at mange av dere har anledning til å være med på markeringen. (Nærmere omtale/påmelding i neste nr. av medlemsbladet.)

Vi har selvsagt kommet et stykke med forberedelsene til høstens arrangementer. Dette vil vi komme tilbake til. Her skal bare nevnes at vi har i gang arbeid med en medlemstur 18. august. Turen er omtalt på side 1.

Et tilbakeblikk viser oss et meget godt halvår i laget – med stor bredde i tilbudet og meget god oppslutning om møtene våre. På siste møte telte vi 107 mennesker i salen! Professor Titlestad er en fantastisk forteller, og emnet er jo meget interessant – kong Olav Haraldssons slektstilknytning til Grenland. Spørsmålsrunden etterpå antydte vel at siste ord ikke er sagt i denne saken – snart kommer jo også Torstein Vale med en bok om Olav og Grenland.

Til de som har ventet på Brynet – beklager at det har tatt tid. Bladet har ligget nesten ferdig fra slutten av april, men som sagt – skjær i sjøen.

Jeg ønsker hver og en en god sommer! Vel møtt igjen til høsten.

Thor Wølner Gundersen

Styret 2012

På styremøte etter årsmøtet har styret konstituert seg slik:

Styreleder: Thor Wølner Gundersen

Nestleder: Sten Thorstensen

Sekretær: Marianne Haugseter Sarkkila

Kasser: Tom Kjetil Olsen

Styremedlemmer: Arvid Hellstrøm og
Ingrid Sørbo.

Varamedlemmer: Per Forsberg og
Torild Wølner Gundersen

Andre som ble valgt på årsmøtet:

Revisorer: Andreas Søli og Marit Tufte.

Bokkomité: Marit Kronseth, Thorbjørn
Wahlstrøm og
Finn E. Karlsen

Valgkomité: Jan Thore Øvrum, Lars
Knive og Rolf Halvorsen.

Materialforvalter: Tore Bø

(Jan Rønjom har flyttet fra distriktet, og vi takker Jan for hans lange arbeid for laget.

Husk lagets hjemmeside:

Adresse:

<http://www.skienhistorielag.no>

Statuene av lendmennene Dag Eilivsson og Gregorius Dagsson – Hvor skal de stå i fremtiden?

Bakgrunn for statuene

Da Skien som handelsby feiret sitt 600 års jubileum i 1958, fikk Skien kommune en rekke gaver. Gaven fra Telemark Fylkeskommune var to granittskulpturer av Dag Eilivsson og Gregorius Dagsson, som var laget av professor Wilhelm Rasmussen.

Rasmussen er født i Skien og var utdannet billedhugger. I 1921 ble han ansatt som professor ved Statens Kunstakademi. Han har også laget Hjalmar Johansen statuen som står i Lundedalen ved Betanien Hospital i Skien. Skulpturene av Dag Eilivsson og Gregorius Dagsson ble plassert på Stevneplassen - fordi det var der jubileumsutstillingene var. Men Rasmussen hadde også i tankene å bygge en portal, som dannet en ramme om statuene av Dag og Gregorius. Statuene skulle stå på hver side av hovedporten. Avstanden mellom dem var tenkt ca. 5 m. Mellom yttersøyelene og skulpturene skulle det være ca. 2 m, hvor man kunne spasere gjennom.

Rasmussen selv sier i en artikkel i Porsgrunn Dagblad i 1958 at *”Statuene var bare en del av mitt utkast. En viktig detalj riktignok, men ikke ment som selvstendig avsluttet arbeid. En hver må jo se at skulpturene i sin form er ment å skulle fylle en funksjon, at de nå er revet ut av sin sammenheng. Helt horribelt er det jo også å stille opp granittskulpturer foran en lav murbrakke. Det må da være en viss sammenheng mellom tingene! Dette skjærer i øynene... Hadde jeg ant de var blitt stående, ville jeg aldri gått med på å stille dem opp.”*

Han sier videre i artikkelen at det kunne også være en idé å plassere statuene og portalen i Odinsgate, på toppen av bakken før veien tar av til venstre mot Stevneplassen. Han tenkte at dette ville skape en mektig gjennomgangsportal som ledet trafikken til Odd stadion, Stevneplassen og Krematoriet. Rasmussens tegning viser et massivt monument, med portalen og de to skulpturene. Hvorfor portalen ikke ble en del av gaven, slik det visstnok var planlagt, er usikkert. Kanskje det var på grunn av pengemangel?

Forslag - Kapitelberget

Med de forandringene som skjer i raskt tempo på Klosterøya i dag, blant annet med omfattende planer om boligbygging, synes styret i Skien Historielag det er for mange usikkerhetsmomenter. Klosterøya virker derfor ikke som et godt alternativ for plassering av statuene. Da er det bare ett alternativ igjen – de må plasseres på Bratsberg, deres egen lendmannsgård. Her satt de trygt i sin dobbeltrolle – som lokale høvdinge og kongens menn. Det er kjent at riksantikvaren ikke er begeistret for å plassere dem ved kirkeruinen på Kapitelberget. Dette er selvsagt riktig. Men trolig er det en mulighet å sette skulpturene nedenfor informasjonsskiltene som allerede står der – på grøntområdet, hvor de kan ha utsikt over Bratsberg og Skien by. Vi ser for oss muligheten for å lage en ”middelalderpark” på grøntanlegget ned mot veien, med informasjonstavlene øverst, statuene i vest og kanskje et par elementer til som kan gi oss en følelse av middelalder. Med kirkeruinen kneisende i bakgrunnen burde ikke det være noe problem.

Protokoll fra årsmøtet 2012

Årsmøtet i Skien Historielag ble holdt i Hauges Minde lokale 27. mars 2012. Leder Thor Wølner Gundersen ønsket velkommen. Sten Thorstensen ble valgt til møteleder, og møtereferent ble Marianne Haugseter Sarkkila. Årsberetningen for 2011-2012 ble lest av Marianne H. Sarkkila, og den ble godkjent uten kommentarer.

Rolf Flatebø gikk gjennom regnskapet. En kommentar til regnskapet gjaldt punkt 3110 – om betaling av kontingent. ¼ av medlemmene betaler ikke, det hjelper ikke med purring i Brynet. Andre tiltak må gjøres. Regnskapet ble så godkjent.

Det var kommet inn ett forslag, riktignok etter fristens utløp. Valgkomiteen foreslo at medlemmer av bokkomiteen burde sitte like lenge som medlemmene i valgkomiteen. Det er ingen retningslinjer om dette i vedtektene, det må en vedtektsendring til. Årsmøtet vedtok å ta opp forslaget, og ved avstemmingen ble det tilstrekkelig flertall for valgkomiteens forslag. Fra 2012 sitter de valgte i Bokkomiteen i 3 år, i stedet for ett år. Men en person er på valg hvert år.

Når det gjelder valgene henvises til side 2.

Etter årsmøteforhandlingene takket leder Thor Wølner Gundersen for tilliten, og han takket deretter Rolf Halvorsen, Rolf Flatebø og Finn Davisen for deres innsats for laget.

Deretter ble ordet gitt til Bjørn Olsen, som holdt et meget interessant foredrag om flyhistorien i Telemark..

B

Returadresse:
Arvid Hellstrøm
Eikornrødvn. 60
3713 SKIEN

Dette må vel være stedet!

Jan Thore Øvrum har laget en fotomontasje som viser vårt forslag til plassering av statuene. Statuene står vendt mot øst - mot stedet deres gamle lendmannsgård lå. Hva med en liten park foran statuene?

2012 – Stevneplassen har blitt nedlagt

I 2012 er situasjonen den at Stevneplassen har blitt nedlagt, men statuene av Dag og Gregorius står der fortsatt. Disse bør nå flyttes fra Stevneplassen. Spørsmålet er hvor? Skien Historielag er enig med Rasmussen - det er viktig at de blir plassert i en sammenheng. Den portalen han tegnet vil trolig aldri bli laget. Derfor vil ikke statuene bli plassert slik Rasmussen tenkte. Men man kan sette dem i en annen kontekst - i en historisk sammenheng, til et sted de har tilhørighet. Dag Eilivsson og hans familie var en av de mektigste i Norge fra slutten av 1000-tallet til ca. 1160-tallet. De kontrollerte store deler av Grenland. De residerte på storgården Bratsberg, hvor de også anla en kryptkirke. Dag Eilivsson fikk også opprettet et nonnekloster, som ruvet på dagens Klosterøya. Det er i disse miljøene skulpturene har sin historiske bakgrunn, og hvor de burde stå i fremtiden.

Se for øvrig omtale av saken på side 3.

Forslaget vil også bli presentert i byens aviser.